

7188 Sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Kanunu'na Getirilen "Basit Yargılama Usulü" Hakkında Tespit ve Değerlendirmeler^(*)

Determinations and Evaluations on "Simple Judgment Procedure" Provided to the Criminal Procedure Law with the Law No 7188

Dr. Şaban Cankat TAŞKIN^(**)

Öz

"Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" başlığını taşıyan 17.10.2019 tarihli 39 maddelik torba kanunla, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) çok önemli değişiklikler yapılmıştır.

Getirilen yeni düzenlemeler, ceza muhakemesi hukukunun temel ilkeleriyle Anayasa'ya pek çok bakımdan ciddi aykırılıklar içermektedir.

Bu çalışmamızda, yalnızca CMK 251 ve 252'nci maddelerine konulan basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemeleri ceza muhakemesi hukukunun temel ilkelerine ve Anayasa'ya aykırılık açısından, özellikle de 1412 sayılı Mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun (CMUK) 386-391 hükümlerinde yer alan ceza karamamesine de değinerek değerlendirdik. CMK'da değişiklik getiren diğer maddeleri ise tartışmadık. CMK'ya getirilen seri muhakeme usulü ise çalışmamızda ancak basit yargılama usulü ile bağlantılı olduğu ölçüde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Yargılama Usulü, 7118 Sayılı Kanun Değişikliği, Seri Muhakeme Usulü, Basit Yargılama Usulü, Ceza Karamamesi, CMUK 386-391.

Abstract

Significant changes have been made in the Code of Criminal Procedure (CCP) with the 39-item bag law dated 17.10.2019, entitled "The Criminal Procedure Law and the Law Amending Some Laws".

The new regulations introduced contain serious contradictions to the Constitution in many respects with the basic principles of criminal procedure law.

In this study, we also evaluated the regulations regarding the simple trial procedure, mentioning, which were put only in the articles 251 and 252 of the CCP, to the basic principles of the criminal procedure law and the

^(*) Makale gönderim tarihi: 08.11.2019, Makale kabul tarihi: 05.04.2020.

^(**) İstanbul Aydın Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi,
E-posta: sctaskin@gmail.com,
Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0001-6312-472X>.

Constitution, especially in terms of the penal decree, repealed Criminal Procedures Act No. 1412 (CPA) in the provisions of 386-391. We did not discuss other articles that changed the CPC. The serial reasoning procedure brought to CPC was evaluated only insofar as it was related to the simple judgment method in our study.

Keywords

Simple Trial Procedure in Criminal Procedure Law, Serial Trial Procedure in Criminal Procedure Law, Law Amendment Numbered 7118, Serial Trial Procedure, Simple Trial Procedure, Penal Decree, CPA 386-391.

GİRİŞ

Kamuoyuna “yargı reformu paketi” olarak yansıtılan “Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” başlığını taşıyan 17.10.2019 tarihli 39 maddelik kanun teklifi, Ceza Muhakemesi Kanunu’nda (CMK) çok önemli değişiklikler getirmiştir.

Paketle CMK’nın ve diğer bazı kanunların pek çok maddesinde değişiklikler yapılmıştır. Bu çalışmamızda yalnızca teklifin 23, 24 ve 25’inci maddeleriyle CMK 251 ve 252’nci maddelerine konulan basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemeleri ceza muhakemesi hukukunun temel ilkelerine ve Anayasa’ya aykırılık açısından, 1412 sayılı Mülga CMUK’nın 386-391 hükümlerinde yer alan ceza kararnameğine de değinerek değerlendirdik. CMK’da değişiklik getiren diğer maddeleri ise tartışmadık. CMK’ya getirilen seri muhakeme usulü ise çalışmamızda ancak basit yargılama usulü ile bağlantılı olduğu ölçüde değerlendirilmiştir.

I. BASİT VE SERİ YARGILAMA USULÜNE İLİŞKİN GENEL BİLGİ VE TORBA KANUN’LA YASALARDA DEĞİŞİKLİK YAPILIP YAPILAMAYACAĞINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

A. Basit ve Seri Yargılama Usulüne İlişkin Genel Bilgiler

Basit yargılama usulü, esasen hukuk yargılamasında ve özellikle de iş hukuku, nafaka hukuku ile ticaret ve tüketici hukuku alanında kabul edilmiş olan ayrıksı bir yargılama usulüdür.¹

Basit yargılama usulü incelenmeden CMK’ya getirilen basit ve seri muhakeme usulünü anlamak da zor olacağı için, öncelikle basit yargılama usulünün ve 1412 sayılı Mülga CMUK’un 386-391 hükümlerinde yer alan sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi kurumunun kısaca değerlendirilmesinde yarar olduğunu düşünüyoruz.

¹ HMK’da esas olan yazılı yargılama usulüdür. Basit yargılama usulü ise ancak kanunda açıkça belirtilen durumlarda uygulanır. (Özgür Oğuz/Özge Doğan, “Türk İş Mahkemelerinde Yargılama Usulü”, TBBD, Yıl: 2016, s.299)

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 316-322 maddeleri arasında basit yargılama usulü düzenlenmiştir.

Seri muhakeme usulü ise 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20'nci maddesinin son fıkrasında işe iade davalarına ilişkin düzenlemede "*Dava ivedilikle sonuçlandırılır. Mahkemece verilen karar hakkında istinaf yoluna başvurulması hâlinde, bölge adliye mahkemesi ivedilikle ve kesin olarak karar verir*" denerek ifade edilmiştir.² Seri muhakeme usulü 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu'nun (İYUK) 20/A maddesinde "ivedi yargılama usulü" adıyla düzenlenmiştir.³ İYUK 20/B maddesindeki yargılama usulünün de ivedi yargılama usulü olduğu söylenebilir.

HMK'nın 447'nci maddesinde "*Diğer kanunların sözlü yahut seri yargılama usulüne atıf yaptığı hâllerde, bu Kanunun basit yargılama usulü ile ilgili hükümleri uygulanır.*" denerek, seri yargılama usulüne tabi işler bakımından HMK 316-322 maddelerinin uygulanacağı ifade edilmiştir. Şu halde, 6100 sayılı HMK yürürlüğe girdikten sonra, hukuk yargılamalarında, diğer kanunlarda ifade edilen sözlü veya seri yargılama usulü tamamen kaldırılmış ve sadece basit yargılama usulünün uygulanması olanaklı hale gelmiştir.⁴ Belirtmek gerekir ki HMK'da ayrıca seri yargılama usulü diye bir yargılama usulü düzenlenmiş değildir.⁵ HMK'da yalnızca yazılı ve basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Şu halde, seri yargılama usulü ile basit yargılama usulünün, HMK'da aynı kurallar ve yöntemlerle işlediğini söylemek mümkündür.

HMK'nın 316'ncı maddesinde hangi işlerin basit yargılama usulüne göre görüleceği açıkça ifade edilmiştir. Buna göre sulh hukuk mahkemelerinin görevine giren dava ve işler, Doğrudan dosya üzerinden karar vermek konusunda kanunun mahkemeye takdir hakkı tanıdığı dava ve işler, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz, delil tespiti gibi geçici hukuki koruma talepleri ile deniz raporlarının alınması, dispeççi atanması talepleri ve bunlara karşı yapılacak olan itirazlar,

² "30.01.1950 tarihli, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda iş mahkemelerinde uygulanacak yargılama usulünün sözlü yargılama usulü olarak belirlenmesine rağmen bu atıf yeni kanun ile birlikte basit yargılama usulünü düzenleyen hükümlere yapılmış olacaktır. İş Mahkemelerinde uygulanacak yargılama usulüne ilişkin 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nda özel birtakım düzenlemeler bulunmakla birlikte bu kanunda boşluk bulunması halinde HMK'nın basit yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanacaktır." (Oğuz/Doğan, İş Mahkemelerinde, s.300)

³ Kemal Gözler/Gürsel Kaplan, İdare Hukukuna Giriş, 19. Baskı, Ekin Yay., Bursa: 2014, s. 373, 374

⁴ Oğuz/Doğan, İş Mahkemelerinde, s. 301

⁵ Baki Kuru/Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 25. Bası, Yetkin Yay., Ankara: 2014, s. 743

her çeşit nafaka davaları ile velayet ve vesayete ilişkin dava ve işler, hizmet ilişkisinden doğan davalar, konkordato ve sermaye şirketleri veya kooperatiflerin uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırılmasına ilişkin açılacak davalar, tahkim hükümlerine göre, mahkemenin görev alanına giren dava ve işler, diğer kanunlarda yer alan ve yazılı yargılama usulü dışındaki yargılama usullerinin uygulanacağı belirtilen dava ve işler⁶ basit yargılama usulüyle görülecektir.

Basit yargılama usulüne tabi dava ve işlerde tarafların dava ve cevap dilekçeleri ile birlikte tüm delillerini dosyaya sunmaları, istenmesini talep ettikleri tüm belgeleri de yine dilekçelerinde belirtmeleri gerekir (HMK 318).⁷ Keza, iddiayı ve savunmayı genişletme yasağı da dava açılmasıyla ve cevap dilekçesinin verilmesi ile başlar (HMK 319). Basit yargılama usulüne tabi olan dava ve işlerde mahkeme mümkünse tarafları duruşmaya hiç davet etmeden karar verebilir (HMK 320/1). Ancak duruşma açacak olsa dahi bu süreci olabildiğince kısa tutar ve yargılamayı (istisnai durumlar dışında) en çok iki oturumda sonlandırır (HMK 320/3). Keza oturumlar arasındaki süre de (zorunlu durumlar dışında) bir aydan çok olamaz.⁸

Basit yargılama usulünde karar da hızlı şekilde verilir ve taraflara ayrıca esas hakkında beyanda bulunmak için süre verilmez (HMK 321/1). Gerekçeli kararın da (zorunlu durumlar dışında) kısa kararlarla birlikte açıklanması gerekir. Eğer zorunluluk varsa, gerekçesi de belirtilmek suretiyle gerekçeli karar en çok bir ay içinde yazılır. (HMK 321/2).

İYUK'taki ivedi yargılama usulünü düzenleyen 20/A ve 20/B maddeleri de idari yargılamadaki süreleri kısaltan, süreci çabuklaştıran özelliklere sahiptir.

Bir görüşe göre, basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerle, 1412 sayılı Mülga CMUK'nın 386-391 hükümlerinde yer alan ceza kararname kurumunun AİHM tarafından savunma hakkı bağlamında sakıncalı görülen⁹ ve adil

⁶ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 268/3, 437/5, 456, 1278/3 ve 1521'inci maddelerindeki uyuşmazlıkların basit yargılama usulü uygulanarak çözüleceği açıkça ifade edilmiştir. Keza, 6502 sayılı Tüketici Kanunu'nun 73/4 maddesinde "Tüketici mahkemelerinde görülecek davalar 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun Altıncı Kısım hükümlerine göre yürütülür." denerek, tüketici hukukundan doğan yargılamalarda da basit yargılama usulünün uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir.

⁷ Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni Usul, s. 734

⁸ Kuru/Arslan/Yılmaz, Medeni Usul, s.735

⁹ "Anayasamızın 90. maddesi uyarınca iç hukuk kuralı haline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde adil yargılanma hakkı hükme bağlanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ülkemiz aleyhine açılmış olan birçok davada (Piroğlu ve Karakaya/Türkiye, no: 36370/02; Dağlı/Türkiye, no: 28888/02; Karahanoğlu/Türkiye, no: 74341/01; Mevlüt Kaya/Türkiye, no: 1383/02; Taner/Türkiye, no: 38414/02; Yeşilyurt ve Tutar/Türkiye, no: 8296/05; Oyman/Türkiye, no: 39856/02; Nurhan Yılmaz/Türkiye, no: 16741/04; Akbulut/Türkiye, no: 7076/05) aynı yöndeki başvuruları inceleyerek; "...Mahkeme, olay zamanında yürürlükte olan ilgili iç hukuk kurallarına uygun olarak başvuranın yargılanması sırasında açık duruşmaya yer vermediğini gözlemler... Başvurana, davasını gören mahkemeler önünde kendisini bizzat ya da

yargılanma ilkesine aykırılık taşıyan yönlerinin belli ölçüde giderilerek CMK'ya dahil edildiği söylenebilir¹⁰.

Gerçekten de sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi ile basit yargılama usulünün benzeşen ve birbirinden farklı yönleri olduğu söylenebilir.

Ceza Genel Kurulu'nun (CGK) 19.04.2011 gün ve 84-55 Sayılı kararında da açıkça vurgulandığı üzere; 5271 Sayılı CMK'da yer verilmeyen sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi, genel yargılama kurallarından farklı kuralları bulunan, kendine özgü hızlandırılmış bir yargılama yöntemidir¹¹. Bu yargılamanın en önemli özelliği, sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren ve kanunda sınırlı sayıda belirtilen suçlar bakımından,¹² sanık davet edilip sorgusu yapılmadan ve kanıtlar ortaya konulup tartışılmadan, evrak üzerinden karar verilmesidir. Bir başka anlatımla duruşma açılarak yüz yüze yargılama yapılmadan, mevcut kanıtlarla yetinilmek suretiyle dosya üzerinden incelemeyle karar verilmektedir. Bu yolla mahkemelerin iş yüklerinin hafifletilmesi ve basit suçların yargılamalarının hızlı bir şekilde sonuçlandırılması amaçlanmıştır. Ceza kararnamesi ile verilen kararlar temyiz yasa yoluna değil, 1412 Sayılı CMUK'un 390. maddesi uyarınca itiraz yasa yoluna tabidir. İtiraz edilmeyen veya süresinde yapılan itirazın reddedilmesi halinde kesinleşen ceza kararnameleri, son karar niteliğini aldığından hükmün sonuçlarını doğuracak ve infaz edilecektir¹³. Ne var ki ceza kararnamesi yargısal değil idari bir işlemdir. Başka bir deyişle, cezayı veren

avukatı vasıtasıyla savunma imkanı tanınmamıştır. Bu sebeple mahkeme, başvuranın cezai kovuşturmayla aktif olarak katılmadığı kanaatinde... Yukarıda belirtilenler ışığında mahkeme, adli merciler tarafından uygulanan usulün başvuranın savunma haklarını tam olarak kullanmasını engellediği ve dolayısıyla yargılamayı adil olmayan bir hale getirdiğine karar vermiştir" gerekçesiyle ceza kararnamesi ile verilen hükümlerde AİHS'nin 6/1. maddesinin ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir." (Kazancı İçtihat Bilişim Bilgi Bankası-Yargıtay CGK. 28.2.2012 T., E. 2011/4-522 K. 2012/71 sayılı kararı-Erişim Tarihi: 30.03.2020)

¹⁰ Cumhuriyet Şahin/Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku-II, 10. Baskı, Seçkin Yay., Ankara: 2020, s. 208

¹¹ "Tehdit suçunda; uyuşmazlık; ceza kararnamesi ile verilmiş olan hükümlülüğün, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel oluşturup oluşturmayacağına belirlenmesine ilişkindir. Ceza kararnamesi ile verilen ve usulüne uygun olarak kesinleşmiş bulunan mahkûmiyetlerin son karar niteliğinde bir hüküm olduğunda kuşku bulunmamakta ise de, genel yargılama kurallarından farklı ve kendine özgü istisnai bir yargılama yöntemi ile verilmiş olmaları, temyize tabi olmaları sebebiyle tekerrüre esas alınmalarını, doğrudan doğruya sakıncalar sebebiyle bu kuruma 5271 Sayılı C.M.K.nda yer verilmemesi, AİHM tarafından bu yöntemin adil yargılama ilkesine aykırı olduğuna karar verilmesi gibi hususlar göz önüne alındığında, ceza kararnamesi ile verilen mahkûmiyetlerin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına engel oluşturmayacaklarının kabulü hakkaniyete uygun düşecektir. Sanığın ceza kararnamesi ile verilmiş olan mahkûmiyetinin, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasına engel olmayacağına dair Özel Daire kararında bir isabetsizlik bulunmamaktadır." (Kazancı İçtihat Bilişim Bilgi Bankası-Yargıtay CGK. 28.2.2012 T., E. 2011/4-522 K. 2012/71 sayılı kararı-Erişim Tarihi: 30.03.2020)

¹² Nevzat Toroslu, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara: 2003, s.281

¹³ Yargıtay CGK. 28.2.2012 T., E. 2011/4-522 K. 2012/71 sayılı kararının gerekçesinden alınmıştır.

yargılama makamı değil, idare makamıdır. Öyle ki kararı bir hakim dahi verse, yargılama makamı olarak değil, idare makamı olarak hareket ederek cezayı tayin etmektedir.¹⁴ Bu nedenle, henüz karar aşamasına gelmeyen “kararname”, “şarta bağlı cezalı” durumunda olan kişi tarafından kabul edilebileceği gibi kabul edilmeyebilir de. Kabul edilmezse hüküm doğurmaz.¹⁵ Kabul edilmemesi üzerine hakimın duruşma açma ve muhakeme yapma zorunluluğu ortaya çıkar¹⁶.

Oysa basit yargılama usulünde verilen karar tamamen yargısal bir karardır ve yargı makamı tarafından verilmektedir. Ayrıca basit yargılama usulünün kabul edilip edilmemesi sanığın takdirinde değildir. Sanık ancak, CMK'nın 252'inci maddesine göre itiraz ettiğinde duruşma açılır. Ne var ki seri muhakeme usulünün uygulanması için sanığın müdafii huzurunda kabulü şarttır (CMK 250/3). Ayrıca CMUK sistemindeki ceza kararnamesinde savcının, cezalandırılmak istenen kimsenin kabulü şartına bağlı olarak, hakime başvurarak kararname düzenlenmesini isteyebilir; sulh ceza hakimi de duruşma yapmayı gerekli görmeyerek karar verebilir.¹⁷ Başka bir deyişle, savcının açacağı dava üzerine sulh ceza hakimi savcının delilleriyle bağlı olmak kaydıyla duruşma yapmaksızın karar verebilir.¹⁸ Bu yönüyle ceza kararnamesi düzenlemesi basit yargılama usulünden çok CMK 250/8'de seri muhakeme usulündeki savcının taleptenmesi ile 250/9'daki hakimın taleptenme doğrultusunda karar vermesi (veya taleptenmeyi iade etmesi) yönüyle seri muhakeme usulüne daha yakın bir sistemdir.

Ancak biraz aşağıda basit yargılama usulünün değerlendirilmesinden de görüleceği üzere, basit yargılama usulü ile sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi usulü arasında esaslı farklar yoktur. Her iki sistemde de basit suçlar dosya üzerinden karara bağlanmakta, her iki sistemde de kararlar hakkında itiraz kanun yolu işletilmekte, her iki sistemde de yüzyüzelik, doğrudanlık, vasıtasızlık ilkeleri ihlal edilmekte ve her iki sistemde de kararlar infaz kabiliyetine sahip olmaktadır. Şu halde, basit yargılama usulü ile sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi arasında, usul ve esas bakımından ciddi farklılık olduğunu söylemek güçtür. Bu nedenle, basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerle, 1412 sayılı Mülga CMUK'nın 386-391 hükümlerinde yer alan ceza kararnamesi kurumunun AİHM tarafından savunma hakkı bağlamında sakıncalı görülen ve adil yargılanma ilkesine aykırılık taşıyan yönlerinin belli ölçüde giderilerek CMK'ya dahil edildiği yönündeki görüşe¹⁹ katılmıyoruz.

¹⁴ Nurullah Kunter/Feridun Yenisey, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Onbirinci Baskı, Beta Yay., İstanbul: 2000, s. 859

¹⁵ Kunter/Yenisey, Ceza Muhakemesi, s. 860

¹⁶ Kunter/Yenisey, Ceza Muhakemesi, s. 863

¹⁷ Kunter/Yenisey, Ceza Muhakemesi, s. 864

¹⁸ Toroslu, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 281

¹⁹ Şahin/Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 208

Demek oluyor ki CMK'daki basit yargılama usulü ile seri muhakeme usulleri ve değişik hukuk dallarındaki seri yargılama usulleri hızlıca karar verilmesi gereken hallerde uygulanır. Ancak basit yargılama usulü, biraz aşağıda tartıştığımız üzere, b ceza muhakemesi hukukunun ilkeleriyle pek çok açıdan çatışmaktadır.

B. "Torba Kanun" ile Kanun Değişikliği Üzerine

"Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" başlığını taşıyan 17.10.2019 tarihli 39 maddelik kanun teklifiyle pek çok farklı, birbiriyle ilgisi olmayan kanunlarda (toplamda on beş ayrı kanunda)²⁰ değişiklik yapılmıştır.²¹

Kamuoyunda, birbiriyle hiç ilgisi olmayan farklı kanunların bir araya getirilerek tek bir metin halinde yasalaştırılmasının "torba kanun" olarak adlandırıldığı görülmektedir.²²

Roma Hukuku'nda da torba kanun yoluyla kanun değişikliği doğru bir yöntem olarak görülmemiştir.²³ Nitekim Roma, sakıncasını ve ne tür siyasi yozlaşmalara yol açtığını görerek torba kanunları M.Ö. 98'de yasaklamıştır; ancak torba kanunlar modern hukukların da tartışılan konularından biridir ve sorun olmaya devam etmektedir.²⁴ Çünkü, torba kanun yöntemi ile, asıl çıkarılmak

²⁰ Bu konudaki rekor, 6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması

Hakkında Kanun'a aittir. Adı geçen kanun 234 ayrı madde ile 66 kanun ve 7 kanun hükmünde kararnamede değişikliğe gitmiştir. (Şeref İba, "Ülkemizde "Torba Kanun" ve "Temel Kanun" Uygulamaları", Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2011, S: 1, s.200, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397802>, Erişim Tarihi: 23.10.2019)

²¹ Bu kanunlar 5682 sayılı Pasaport Kanunu; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu; 1512 sayılı Noterlik Kanunu; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu; 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun; 2577 sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu; 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu; 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu; 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla Mücadele Edilmesi Hakkındaki Kanun; 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Kanunu'dur.

²² "Bununla birlikte, insanımızın kıvrak zekasının bir ürünü olarak günlük yasama diline yerleşmiş olan bu eğlenceli terim, çeşitli belirsizlikleri içerdiği için tanımlanması güç ve formel yasama dilinde hiç kullanılmayan bir nitelemedir. Kısaca, birbiri ile konu yönünden ilgisi olmayan ve çok fazla sayıda başka kanunda ek ve değişiklikler yapan kanunlara "torba kanun" adı verilebilir. Bir kanunun torba kanun olup olmadığının temel göstergelerinden birisi, kanun başlığıdır. Torba kanunların başlığı, içerik itibarıyla yürürlükteki birden fazla kanunu etkilediği için genellikle "çeşitli kanunlarda" diye başlamak zorundadır." (İba, Torba Kanun, s.199)

²³ Pervin Somer, "Leges Saturae E Lex Caecilia Et Didia (Roma Hukuku'nda Torba Kanun Yasası)", *2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı*, Editörler: Bahri Öztürk/ Fikret İlkiz/ Ümit Kocasakal, Seçkin Yay. Ankara: 2010, s.24

²⁴ Somer, Torba Kanun, s.28

istenen kanun hükümleri gizlenip, kabul edilmesine kesin gözle bakılan veya kamuoyunun destek vereceği düşünülen maddeler konmaktadır. Bu şekilde de, özellikle anayasa değişikliklerinde, kararsız kalan kitlelerin kabul oyu vermesi sağlanmaktadır.²⁵

Oysa, torba kanun ile değişiklik yapılması, kanun yapma mantığına ve sistematığına²⁶ uygun bir yöntem değildir.²⁷ Ne var ki yaklaşık son on yıldır anayasa değişiklikleri dahil, değişikliklerin pek çoğu torba kanun yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Torba kanun uygulaması Türkiye’de artık bir gelenek haline gelmiş ve adeta yanlış olan bir uygulama yaygınlaşmıştır. Torba kanun uygulaması ile hem aynı anda pek çok kanunda değişiklik yapılmakta hem de kamuoyunun önüne yalnızca tartışılması istenen maddeler getirilmekte,²⁸ konu hakkındaki sivil toplum örgütlerinin görüşlerine yeterince başvurulmamakta ve değişiklikteki tartışmalı olabilecek detayların hukukçular tarafından tartışılmaması da sağlanmaktadır.²⁹ Bu nedenle, torba kanun uygulamasının yasama tekniği ile de

²⁵ “Bu nedenle torba kanunlar, Roma’da da bir dönem çokça başvurulan kanun biçimi olmuştur. Ancak Roma erken dönemde çıkartılan *lex Caecilia et Didia* ile bu yasaklanmıştır.” (Somer, Torba Kanun, s.24)

²⁶ “Torba kanun ile, ilgisiz pek çok kanundaki düzenlemeler bir araya getirilerek hep birlikte değiştirilir. Bu, hukuk uygulamasında sağlıklı bir yöntem değildir.” (Ş.Cankat Taşkın, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yay., Ankara: 2016, s. 303)

²⁷ “Torba Kanun uygulamasının pragmatist ihtiyaçlardan doğduğu bir gerçektir. Hükümetler bir an önce gerçekleştirmek istedikleri, her birini ayrı bir kanun ile yapmak durumunda kalacakları düzenlemelerin hepsini geniş bir yelpazede torba kanun uygulaması yoluyla yapabilmektedirler. Bu durum, özellikle seçimlere giderayak yasama dönemlerinin sona ermesine yakın zamanlarda daha sık olarak görülmektedir. Çünkü, artık sona ermek üzere olan dönemde yeni bir seçimle işbaşına geçip geçmeyeceği belirsiz olan hükümetler, yapmak istedikleri düzenlemeleri birleştirmekte ve tek bir kanun halinde kısa sayılabilecek parlamento zamanı tüketerek TBMM’den geçirmeye çalışmaktadırlar. Torba kanunlar söz konusu olduğunda, Medeni Kanununun 1. Maddesinde belirtildiği anlamda, “kanunun ruhundan/özünden” söz edebilmek neredeyse imkansız hale gelebilmektedir. Torba kanunla, uygulayıcılar açısından çeşitli sürprizlere gebe dir. Örneğin, kimi torba kanunların, gerekçe trafiği ya çok karışık ya da hiç gerekçesi olmayan maddeleri bulunmaktadır. Bu nedenle, somut hukuki açmazlarla ilgili kanun “yorum” teknikleri çoğu zaman işlemez hale gelebilmektedir.” (İba, s.201)

²⁸ “Torba kanunların” konuları, büyük ölçüde iktisadi, mali olmakla birlikte; özellikle de yargı ile ilgili hukuki konular da bu kanunlar içine sokulmaktadır. Böyle olunca da TBMM’deki ihtisas komisyonlarının görev alanına giren düzenlemeler, bir bütün halinde Plan ve Bütçe Komisyonuna havale edildiği için, asıl ilgili oldukları ihtisas komisyonları da devre dışı bırakılmaktadır. Böylece teklif veya tasarılar çok acele olarak genel kurula havale edilmektedir. Burada usul açısından dikkat edilmesi gereken, toplumda infial uyandırabilecek düzenlemelerin yanı sıra, toplumun beklentilerine cevap verebilen ve “kozmetik maddeler” olarak da nitelendirilen düzenlemelerin Genel Kurulda birlikte oylanmasıdır. 12 Eylül 2010 tarihindeki Anayasa değişikliği için yapılan halk oylamasında, iktidarın yargıya egemen olabilmek için getirdiği düzenlemeler yanında, engellilerle ilgili veya kadınlara pozitif ayrımcılık öngören olumlu maddeler ön plana çıkarılarak, paket halinde, dolambaçlı biçimde oya sunulmuştur. Bu uygulama son derece talihsiz bir misaldir.” (Erdoğan Teziç, (2015), “Torba Kanun”, Kanun Yapma Tekniği, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara: 2015, s. 337, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/545.pdf>, Erişim Tarihi: 23.10.2019)

²⁹ İba, Torba Kanun, s. 200

bağdaşmadığı söylenebilir.³⁰ Kaldı ki torba kanun uygulaması, kanun maddeleri hızlıca yasalaştırıldığı, çoğu kez gerekçeler yeterince tartışılmadığı için uygulamada da çok ciddi sorunlara yol açmaktadır.³¹ Bu ve benzeri sakıncalarından ötürü torba kanun uygulaması hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmamaktadır.³² Bundan ötürü Anayasa Mahkemesi eski tarihli bazı kararlarında kanun koyucunun saklı bir amaç güttüğü durumlarda, kanunu amaç unsuru açısından denetleyip iptal etmiştir.³³

II. BASİT YARGILAMA USULÜNÜN DEĞERLENDİRMESİ

A. Basit Yargılama Usulünün İşleyişi

Yukarıda I-A başlığında basit yargılama usulünün esasen HMK ve kısmen de İYUK'ta düzenlenen bir usul olduğundan ve 1412 sayılı mülga CMUK dönemindeki sulh ceza hakiminin ceza kararnameyi kurumuna pek çok yönden benzediğinden bahsetmiştik.

CMK'nın yeniden düzenlenen 251'inci maddesiyle,³⁴ basit yargılama usulü ceza muhakemesi hukuku sistemine dahil edilmiştir.³⁵

³⁰ "Torba kanun uygulamasında konu bakımından birbirleriyle hiç ilgisi olmayan birden çok kanunda değişiklikler yapılabilen, bu da Anayasa Mahkemesi kararlarında (K: 2009/69-K: 2010/32) hukuk devletinin tanımında ifadesini bulan "yasal belirlilik" ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Oysa torba kanunla, üstelik çok farklı konularda farklı değişiklikler yapılmakta, bu değişiklikler yumağı içinde, ilgili oldukları kanunları tespit edip yerli yerine oturtmak hayli zorlaştığı gibi, "ilgili mevzuata ulaşım kolaylığı ortadan kalkmaktadır" (Erdoğan Teziç, (2014) "Usulün Saptırılması: Torba Kanun", http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/176145/Usulun_Saptirilmasi___Torba_Kanun_.html (Erişim Tarihi: 23.10.2019)

³¹ İba, Torba Kanun, s. 201

³² Teziç, Kanun Yapma, s.337

³³ E.1963/124, K.1963/243, T: 11.10.1963, AMKD, S.1, s.424; E.1963/145, K.1967/20, T: 27.06.1967, AMKD, S.5 s.150; E.1988/14, K.1988/18, T: 14.06.1988, AMKD, S.24, s.270. (Aktaran: Teziç, Kanun Yapma, s.337, dipnot: 4)

³⁴ Madde 24- 5271 sayılı Kanunun mülga 251'inci maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

"Basit yargılama usulü

MADDE 251-(1) Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.

(2) Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame, sanık, mağdur ve şikayetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir.

(3) Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61'inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223'üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkumiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.

(4) Mahkemece, koşulları bulunması halinde; kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

Basit yargılama usulü ile ceza muhakemesinin temel ilkeleri pek çok yönden ihlal edilmektedir. Ceza muhakemesi hukukunun temel ilkeleri³⁶ arasında çalışma konumuzla yakından bağlantılı olarak değerlendirilebilecek olanlar hukuk devleti ilkesi, adil yargılanma hakkı, hukuki dinlenilme (meram anlatma) ilkesi, suçlamayı ve hakları öğrenme hakkı, savunma hakkı, hak arama hakkı, kanun yoluna başvurma hakkı, sözlülük ilkesi, halka açıklık ilkesi, vasıtasızlık ilkesi ve sanığın duruşmada hazır bulunma hakkıdır.

Aykırılıklar, 251'inci maddenin fıkraları tek tek incelenmek suretiyle aşağıdaki gibi değerlendirilebilir:

Düzenlemenin ilk fıkrasında asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği; ikinci fıkrasında ise basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianamenin, sanık, mağdur ve şikayetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri isteneceği; tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği husususun da belirtileceği ifade edilmiştir.

Hükümün yaklaşık dört aylık uygulanış biçimi değerlendirildiğinde, düzenlemedeki “verilebilir” şeklindeki ifade asliye ceza mahkemeleri tarafından “verilir” şeklinde anlaşıldığı³⁷ ve kararların (çoğu kez) duruşma açılmadan verildiği gö-

(5) Hükümde itiraz usulü ve itirazın sonuçları belirtilir.

(6) Mahkemece gerekli görülmesi halinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.

(7) Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz.

(8) Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması halinde uygulanmaz.”

³⁵ Ancak basit yargılama usulü 1.1.2020 tarihinden itibaren uygulanacaktır. Bu husus, 7188 Sayılı Kanun'la CMK'ya eklenen Geçici madde 5/1-d'de şöyle ifade edilmiştir: “d) 1/1/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.”

³⁶ İlkeler hakkında geniş açıklama için bkz. Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12.Baskı, Seçkin Yay., Ankara: 2019, s.48-79. Ayrıca bkz. Bahri Öztürk/Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/ Özge Sırma/Yasemin F. Saygılar Kırıt/ Özdem Özyaydın/ Esra Alan Akcan/ Efser Erden, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara: 2013, s. 85-162

³⁷ “Değişikliğin ve gelişmenin, zaten ilerici düzenlemelere sahip olan mevzuatımızda değil; uygulayıcıların ya da bir başka deyişle “uygulamayanların” zihninde gerçekleşmesi gerekir. Gerçekleşmesi gereken hukuk reformu değil, bu zihinlerdeki hukuk devrimidir.” Murat Volkan Dülger, “Yargı Reformu Gerçekten Bir Reform Mu?”, s.4 (https://www.academia.edu/40554795/Yarg%C4%B1_Reformu_Ger%C3%A7ekten_Bir_Reform_Mu?email_work_card=view-paper) (Erişim Tarihi: 5.11.2019)

rılmektedir.³⁸ Keza altıncı fıkradaki "Mahkemece gerekli görülmesi halinde bu madde uyarınca hüküm verinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargulamaya devam edilebilir" şeklindeki düzenlemenin de geçen dört aylık süreçte mahkemelerce kullanılmadığı görülmektedir.³⁹

Bu nedenle, ceza muhakemesi hukukunun kovuşturma aşamasına ilişkin en temel ilkelerinden olan hukuki dinlenilme (meram anlatma) hakkı uygulamada ihlal edilmektedir. Meram anlatma ilkesi gereğince, sanığın mahkeme önünde dinlenilmesi, dilekçe vermesi, açıklamada bulunması, sözlü (ve yazılı) olarak savunma yapması hakları korunmalıdır. Bu ilke gereğince, sanık muhakemeye aleyhe delilleri hakkında savunma yaparak, lehe delillerin ise toplanmasını isteyerek yön verebilmelidir.⁴⁰

Kaldı ki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesinin 3-d bendinde meram anlatma ilkesi açıkça düzenlenmiştir. Buna göre sanığın "(d) aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek ya da çektirmek ve kendi lehine olan tanıkların, aleyhine olan tanıklarla aynı koşullar çerçevesinde, hazır bulunmalarını ve sorgulanmalarını sağlamak"⁴¹ hakkı vardır. Öyleyse, diyebiliriz ki meram anlatma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkı kapsamındadır.

Meram anlatma hakkı kapsamında mahkemenin herhangi bir suçta bir karar verebilmesi için ortaya konulan bir delille ilgili olarak öncelikle katılana veya vekiline, ardından (varsa) cumhuriyet savcısına ve son olarak da sanık ve müdafiiine söz hakkı tanınması, hükümden önce de son sözü sanığa vermesi gerekir.⁴²

³⁸ "Bu yargı reformu paketinin de diğerleri gibi son derece iyi niyetlerle kaleme alındığından, gerçekten kanayan yaralara derman olmak amacıyla çıkarılmaya çalışıldığından en küçük bir şüphem dahi bulunmamakta. Ancak yine de bir eleştiri yazısı yazmaktan kendimi alamadım. Zira akademide ve uygulamada üzerinde ittifakla görüş birliğine varılan hususun, sorunun daha derinde olduğu, sorunların basit bir kural yanlışından ya da eksikliğinden değil, zihniyet yanlışlığından ve eksikliğinden kaynaklandığı görüşünün ağır bastığını ifade etmeliyim." (Dülger, Yargı Reformu, s.1)

³⁹ Bu paragraftaki tespitler Bursa uygulamasını göstermektedir.

⁴⁰ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi, s. 56

⁴¹ tihv.org.tr/avrupa-insan-haklari-sozlesmesi/ (Erişim Tarihi: 16.10.2019)

⁴² CMK madde 215: Dinleme ve okumadan sonra diyeceğin sorulması

"(1) Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiiine sorulur."

Delillerin tartışılması

CMK madde 216 – "(1) Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiiine veya kanunî temsilcisine verilir.

(2) Cumhuriyet savcısı, katılan veya vekili, sanığın, müdafiiinin veya kanunî temsilcisinin açıklamalarına; sanık ve müdafii ya da kanunî temsilcisi de Cumhuriyet savcısının ve katılanın veya vekilinin açıklamalarına cevap verebilir.

(3) Hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilir."

Ancak CMK 251'inci maddesinin üçüncü fıkrasında şöyle bir düzenleme bulunmaktadır:

“(3) Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61'inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223'üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir. Mahkumiyet kararı verildiği takdirde sonuç ceza dörtte bir oranında indirilir.”

Şu halde, taraflar CMK 251'in ikinci fıkrası gereğince delillerini dosyaya sunacaklar, mahkeme o delilleri toplatacak ancak duruşma açmadan, tarafların ve cumhuriyet savcısının görüşünü de almadan dosya üzerinden karar verebilecektir. Bu durum Anayasa'ya aykırıdır.⁴³ (Nitekim uygulamada mahkemeler genellikle duruşma açmadan karar vermektedir ve bu karar, mahkumiyet kararı da olabilmektedir). İfade edilmelidir ki basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz (CMK 251/7). Keza basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması halinde de uygulanmaz. (CMK 251/8). Bu iki halde zaten duruşma açılması da mümkün değildir.⁴⁴

Öğretide, savunma hakkını sınırladığı gerekçesiyle çokça eleştirilen⁴⁵ ve Yargıtay'ca da savunma hakkını kısıtladığı belirtilen⁴⁶ SEGBİS uygulamasında

⁴³ Anayasa Mahkemesi'nin 22.10.2004 gün ve 25621 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 30.6.2004 gün ve 2001/481 E, 481- 2004/91 K. Sayılı kararı ile; sulh ceza hakiminin ceza kararına ilişkin kararını dosya üzerinden verebileceğine ilişkin CMUK'nın 390/3 maddesini iptal ettiği kararında "...Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 390. maddesinde ceza kararnamelelerinin özelliği gereği farklı bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. Bu maddenin 1. fıkrasında, ceza kararname ile hafif hapis cezasına hükmedilmişse itiraz üzerine duruşma yapılacağı öngörülmüştür. Bu durumda genel usul kurallarının uygulanacağı açıktır. Maddenin 3. fıkrasında ise, diğer ceza ve yaptırımlar yönünden bu olanak ortadan kaldırılarak itirazın duruşma yapılmaksızın evrak üzerinden karara bağlanması kabul edilmiştir. Bu düzenlemeden, ceza kararnameyle hükmedilebilecek hafif hapis dışındaki ceza ve yaptırımların, özgürlüğü bağlayıcı ceza kadar önemli görülmediği anlaşılmakta ise de, para cezalarının ödenmemesi halinde hapis cezasına çevrilmesi, ayrıca, bunlara cezalandırma amacıyla hükmedilmesi, bu ceza ve yaptırımlara muhatap olan ve bunu kabul etmeyerek itiraz hakkını kullanan sanıklara hafif hapis cezasını içeren ceza kararnamelelerinde olduğu gibi duruşma açılarak adil yargılanma ve savunma hakkının tanınmasını zorunlu kılmaktadır... Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural, Anayasa'nın 36. maddesine aykırıdır" denmiştir. <http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/68d2396f-671d-454b-8d3f-6b05ea4cc809?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> (AYM'nin 30.6.2004 gün ve 2001/481 E, 481- 2004/91 K. Sayılı kararı-Erişim Tarihi: 30.03.2020)

⁴⁴ Şahin/Göktürk, Ceza Muhakemesi, s. 211

⁴⁵ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi, s. 80

⁴⁶ "...esas hakkında son savunmasını duruşmada hazır bulunarak yapmak istediğini beyan eden sanığın duruşmada hazır bulundurulmayıp SEGBİS sistemi aracılığıyla yargılanması yapılarak mahkumiyetine karar verilmesi suretiyle savunma hakkının kısıtlanması Kanuna aykırı görülmüştür." (Yargıtay 15.CD. 19.06.2015 T., 1076 E., 2015/1932 K. sayılı kararı) (www.hukukmedeniyeiti.org, Erişim Tarihi: 5.11.2019)

dahi sanığa kısmen de olsa söz hakkı verilmekte ve sanığın meramını anlatması kısmen dahi olsa mümkün olabilmektedir. Oysa getirilen düzenlemenin yargı mercileri tarafından geçtiğimiz dört aylık süreçteki kötü uygulanması savunma hakkı anlamında SEGBİS uygulamasından dahi geriye gidildiğini göstermektedir.

Ceza yargılamasında kovuşturma aşamasındaki sözlülük ilkesini tamamlayan vasıtasızlık ilkesi gereğince, hakimin olayın delili ile doğrudan doğruya temas etmesi ve faile en yakın delili bulması gerekmektedir.⁴⁷ Dosya üzerinden yapılacak bir muhakemede, hakim olayın doğrudan delili ile nasıl temas edecektir?

Ayrıca sanığa hükümden önce son sözü de sorulmamaktadır. Düzenleme bu şekliyle AİHS madde 6 ile Anayasa madde 36'ya aykırılık taşımaktadır. Bu durumda, bu kurala dayanılarak verilecek olan mahkumiyet kararlarının CMK'nın 289/1-h gereği mutlak bozma sebebi yapılabileceğini düşünüyorum.

Getirilen düzenleme ile, CMK'nın 191'inci maddesinde düzenlenen sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı da ihlal edilmiş olmaktadır. Hazır bulunmayan sanık hakkında kural olarak duruşma yapılamaz.

Hazır bulunmayan sanık hakkında ancak CMK 194/2'deki, 196/5'teki ve CMK 200'deki hâllerden biri varsa o da sanığın sorgusu yapılmış olması koşuluyla karar verilebilir.⁴⁸ CMK 194/2'deki hâlde, sanığın yokluğunda duruşma açılması bizzat kendisinin bu yöndeki iradesine ve sorgusunun yapılmış olması koşuluna bağlıdır.⁴⁹

Şu halde düzenleme, sanık hakkında yokluğunda duruşma açılacak hâllerdeki ayırksız kurala dahi aykırılık oluşturmaktadır.

Düzenleme ile duruşmaların aleniliği (halka açıklık), doğrudanlık (vasıtasızlık) ve sözlülük ilkeleri de ihlal edilmektedir.

Halka açıklık ilkesi ile duruşmaların usulüne uygun şekilde yürütülüp yürütülmediği kamuoyu tarafından denetlenir. Böylece, hakimlerin yargılamada keyfi davranmaları, savunma hakkını engelleyici tavırlar göstermeleri de önlenmiş; adil yargıla(n)ma ilkesi sağlanmış olur.

Oysa, 251'inci maddesinin ikinci fıkrası ile duruşma açılmaksızın karar verilebilmesinin asıl, duruşma açılmasının ise ayırksız olarak düzenlenmiş oluşu karşısında, hakimlerin sanık aleyhinde (veya lehinde) bir tavır göstermesi durumunda denetlenmesi mümkün olamayacaktır.

⁴⁷ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi, s. 77

⁴⁸ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi, s. 80

⁴⁹ Özbek/Doğan/Bacaksız, Ceza Muhakemesi, s. 122

Bu sakıncanın yalnızca adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda geçerli olduğunu ifade etmek, başka bir deyişle, basit yargılama usulünün sadece bu nitelikteki suçlar açısından uygulanabileceğini ve bu usulü uygulayıp uygulamamakta da mahkemenin takdir hakkı olduğunu söylemek, sanığın savunma hakkının ihlal edilmesine bir gerekçe oluşturamaz. Zira, üst sınırı iki yılı aşmayan veya sadece adli para cezasını gerektiren suçlar da-mahkumiyet durumunda- sanığın adli sicil kaydına geçmektedir.

Sanık hakkında dosya üzerinden karar verilecek olması, sanığa (ve mağdur veya şikayetçiye) iddianamenin tebliğ edilecek olması, taraflara on beş gün süre tanınması da yukarıdaki başlıkta ifade ettiğimiz sakıncayı ortadan kaldıramaz.

Zira, uygulamada vatandaşların çoğu kendisine gelen tebligatı ya hiç açmamakta ya da açsa dahi önemsememektedir. Bu durum, bir yönüyle, Türkiye toplumunda hukuk bilincinin yeterince gelişmemiş olması ile açıklanabilir.

Kaldı ki CMK'da yalnızca adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda şüpheliye zorunlu müdafii atanması da söz konusu değildir. Seri muhakeme usulünde olduğu gibi, basit yargılama usulünün işletilmesi de yukarıda sayılan sakıncaların engellenmesi adına sanığın müdafii huzurundaki kabulüne bağlı tutulmalıdır.⁵⁰

Bu durumda, sanığın müdafii yardımından yararlanma hakkı sağlanmalı ve eğer basit yargılama usulü uygulanacaksa, sanığa mutlaka zorunlu müdafii atanmalıdır. Aksi halde AİHS 6/3-c'deki "(c) bizzat ya da kendi seçtiği bir yasal yardımcı/(savunmanı) yoluyla savunmasını yapmak ya da, yasal yardım almak için yeterli ödeme gücüne sahip değil ise, bu yardımın, adaletin yararının gerektirmesi halinde, kendisine ücretsiz olarak sağlanması;" hak da ihlal edilmiş olacaktır. Zira sanık, kendisine sadece iddianame gönderilmesi ile hakkındaki suçlamalardan haberdar olmuş sayılmaz. Sanığa buna rağmen duruşma açıldığında iddianame okunur ve hakkındaki suçlamalar ile hakları hatırlatılır. (CMK 191/2, b, c; CMK 147)

Özellikle belirli suçların yargılanmasında basit yargılama usulü çok ciddi sorunlara yol açabilecektir.

Örneğin hakaret suçunun (TCK 125) hem basit hem de nitelikli halleri bakımından basit yargılama usulü uygulanabilecektir. Bu durumda, özellikle sanık TCK 127'deki isnadın ispatı hakkını nasıl kullanacaktır? Eğer hakim duruşma

⁵⁰ 7188 sayılı Kanun'la CMK'nın 250'nci maddesine seri muhakeme usulü getirilmiştir. 250'nci maddenin üçüncü fıkrasında "Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır." dendiği için, seri muhakeme usulüne tabi olan tüm suçlar açısından şüpheliye istemi olmasa da müdafii atanması gerekecektir.

açmayacaksa, isnadın ispatı yönündeki sanık talebi ile (gerekiyorsa) mağdurun kabulünü dosya üzerinden mi alacaktır? Özellikle, TCK 127'deki şikayetçinin ispata razı olması⁵¹ şeklindeki koşul açısından bahsi geçen sorun yaşanabilecektir. Mağdurun ispata razı olması hususu davanın görüldüğü mahkemece (kanaatimce de duruşma açılarak) değerlendirilmelidir.⁵² Benzeri sorunların TCK 129'daki haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret düzenlemesi açısından da gündeme gelebileceği kanısındayım.

Keza örneğin TCK 105/1'deki basit cinsel taciz suçunda da basit yargılama usulü uygulanabilecektir. Bu durumda, uygulamada sıklıkla cinsel suçlarda mağdurun beyanı ile dahi –duruşma açıldığında bile- başkaca hiçbir delil olmadan mahkumiyet kararı verildiği gözetildiğinde, hiç duruşma açılmayan basit yargılama usulünde sanığın cinsel taciz gibi yüz kızartıcı bir suçtan, meramını dahi anlatamadan, dosya üzerinden, mahkum edilmesi tehlikesi ortaya çıkabilecektir. Şu halde, CMK'nın 251'inci maddesi hakkında Anayasa'nın 150'nci maddesi gereğince, maddede gösterilen kurum veya organlarca iptal başvurusunda bulunulmalı, eğer altmış günlük Anayasal süre geçecek olursa, 251'inci maddenin iptali için Anayasa'nın 152'nci maddesi gereğince somut norm denetimi (def'i) yolu ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na iptal talebinde bulunulmalıdır.

Sanığın, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini açıkça ve yazılı olarak talep etmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına kararı verilemeyeceğine ilişkin CMK 251/4'teki kuralın uygulamada sağlıklı şekilde uygulanabilmesi yasanın şu düzenlemesi ile mümkün görünmemektedir. Zira uygulamada sanıklar hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının ne anlama geldiği, bu kararın hüküm ve sonuçları hakkında duruşma açılan işlerde dahi hakimler tarafından yeterince bilgilendirilmemekte, bilgilendirilse dahi konuyu yeterince kavrayamamaktadır.

Sanığa hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının ne anlama geldiği, bu nitelikte bir karar verildiğinde ancak itiraz kanun yoluna başvurabileceği, karara karşı istinaf başvurusunda bulunamayacağı gibi detayların kapsamlıca ve sözlü olarak anlatılması ve sanığın da bu detayları anlaması sağlanmalıdır. Bunun için de biraz yukarıda önerdiğimiz üzere, basit yargılama usulü uygulanacak olan işlerde sanığa, hukukun teknik detaylarına vakıf olan müdafinin atanması gerekmektedir. Zira, sanık bazı durumlarda kendisi hakkındaki hükmün açıklan-

⁵¹ Detaylı bilgi için bkz Veli Özer Özbek/ Koray Doğan/ Pınar Bacaksız, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yay., Ankara 2019, s.524, 525.

⁵² Durmuş Tezcan/ Mustafa Ruhan Erdem/ R. Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 17. Baskı, Seçkin Yay., Ankara 2019, s. 635

masının geri bırakılmasını, değişik sebeplerle, tercih etmeyebilir. Çünkü, sanık hakkındaki bu kararın arkasından sanığa katılan tarafından maddi/manevi tazminat davası açılması mümkün olabilecek, hatalı yapılan ve istinaf yahut temyiz incelemesinden geçmeyen ceza kesinleşmiş olabilir. Keza, AYM'nin bazı kararlarına göre sanık, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasından vazgeçtiği için AYM nezdinde bireysel başvuru da yapamayacaktır.⁵³ Bu da sanığın hak arama hürriyetini ciddi şekilde engelleyebilecektir.

B. Basit Yargılama Usulünde İtiraz

CMK'nın 252'nci maddesinde basit yargılama usulünde itiraz düzenlenmiştir. Buna göre, mahkemenin 251'inci madde hükümleri gereğince verdiği kararlara karşı sanığın itiraz kanun yoluna başvurusu mümkündür.

Sanık (veya ceza yargılamasının diğer tarafları) hakkında verilen mahkumiyet kararına itiraz etmezse karar kesinleşir. Bu durumda, sanığın başvurabileceği olağan bir kanun yolu yoktur.⁵⁴

Uygulamada sanıkların itiraz sürelerini kaçırabilecekleri ve bu nedenle de haklarındaki kararların kesinleşeceğini söylemek mümkündür. Zira basit yargılama usulünde yargılanan sanıklara zorunlu müdafii atanmadığı için, sanıklar çoğu durumda kararlara itiraz etmeleri gerektiğinin dahi farkında olmayabilecektir.

Basit yargılama usulü ile hakkında verilmiş olan karara itiraz edilmesi üzerine kararı veren asliye ceza mahkemesi tarafından duruşma açılacak ve dosya genel hükümlere göre yeniden ele alınacaktır. Ancak, itiraz üzerine açılacak olan duruşmaya taraflar gelme dahi mahkemece yokluklarında CMK'nın 223'üncü maddesi gereğince (davetiyede belirtilmesi şartıyla) hüküm verilebilir. Bu durumda, duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi söz konusu olursa duruşma yapılmaz, yargılama görülmez ve itiraz edilmemiş sayılır. Ancak, itirazın süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan kişiler tarafından yapıldığı basit yargılamayı yürüten mahkeme tarafından değerlendirilirse, CMK'nın 268'inci maddenin ikinci fıkrasındaki hükümler basit yargılamaya itiraz açısından da uygulanır. Bu durumda, "merci" gerekli incelemeyi yaptıktan sonra, meselenin esası hakkında karar vermeyip, gereğinin ifası için kararını basit yargılamayı yürüten mahkemeye gönderir. Şu halde, bu madde gereğince yapılacak olan itirazlarda, CMK'nın 271'inci maddesinin ikinci fıkrası uygulanmaz. Başka bir deyişle, itirazı değerlendirecek olan merci, itirazı

⁵³ AYM'nin Mustafa Kemal Atilla Pozan Başvurusu hakkındaki kararı (BB No: 2014/97) <https://kararlarbilgibankasi.Anayasa.gov.tr/BB/2014/97> (Erişim Tarihi: 5.11.2019)

⁵⁴ Böyle bir durumda yalnızca CMK'nın 309'uncu maddesinde düzenlenen kanun yararına bozma kanun yolu işletilebilir.

yerinde görürse itiraz konusu hakkında karar vermeyip, sadece kararı bozacaktır. Şu halde bu karar, yerindelik değil, hukukilik denetimidir. Bozma üzerinde, mercinin kararı doğrultusunda basit yargılamayı yürüten mahkemece tekrar karar verilecektir.

Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi söz konusu olduğunda duruşma açılmayacak olması ve itiraz edilmemiş olması şeklinde CMK 252/2.c.son'da getirilen kuralın mağdur/katılan tarafından kötüye kullanılabileceğini ve bu nedenle sanığın aklanma ile hakim önünde meram anlatma hakları gözetilerek, mağdurun/katılanın (veya cumhuriyet savcısının) itirazdan vazgeçmesi durumunda, buna sanığın rıza gösterip göstermediğinin sorulması, sanığın rıza göstermemesi üzerine duruşma açılmasının daha uygun bir düzenleme olacağı kanısındayız. Keza bu durumda da TCK 73/6'daki "şikayetten vazgeçme"ye benzer bir durum söz konusudur. Nasıl ki sanığın aklanma hakkı kapsamında, şikayetten vazgeçme olduğunda sanığa bu husus soruluyor ve sanığın bu yöndeki beyanına göre işlem yapılıyorsa, basit yargılama usulüne itirazın sanık dışındaki ceza yargılaması taraflarınca yapılması durumunda da sanığa itirazdan vazgeçmeyi kabul edip etmediği sorulmalıdır. Buna karşın, itiraz yoluna sanık başvurmuşsa, sanığın her aşamada bu hakkından vazgeçmesi mümkün olmalıdır. Meğer ki ortada CMK 261 ve 266/3'teki durum söz konusu olsun.

Mahkeme, her ne kadar, itiraz sonrasındaki yargılamada itiraz öncesindeki (basit yargılama usulündeki) kararı ile bağlı değilse de, sanık hakkında, koşulları varsa, ikinci yargılamada tekrar hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına kararı da verilebilir. Verilecek olan bu son karara karşı ise genel hükümlere göre kanun yollarına başvurulacaktır.

İtirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapılması durumunda (buradan kastın ceza yargılamasının tarafı olan mağdur, suçtan zarar gören, bunların vekilleri veya cumhuriyet savcısı olması gerektiğini düşünüyoruz) sanık hakkında ceza verilecek olursa- CMK 251/3 c.son gereğince yapılan dörtte birlik ceza indirimi de korunacaktır.

252'nci maddenin dördüncü fıkrası gereği, itiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması durumunda, kararın itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanması olanağı varsa, itiraz etmemiş olan sanıklar da sanki itiraz etmişler gibi verilen karardan yararlanırlar. Öyleyse denilebilir ki kanun yoluna başvurunun yayılma etkisi basit yargılama usulüne yapılan itirazda da kabul edilmiştir.⁵⁵ Bunun doğru bir düzenleme olduğu kanısındayım.

⁵⁵ Kanun yoluna başvurunun yayılma etkisini temyiz açısından CMK 306'da, isitnaf açısından ise CMK 280/3'te görmekteyiz.

SONUÇ

CMK'ya eklenen 251'inci maddedeki düzenlemenin ilk fıkrasında asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebileceği; ikinci fıkrasında ise basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianamenin, sanık, mağdur ve şikayetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri isteneceği; tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususunu da belirtileceği ifade edilmiştir.

Ancak yasanın yaklaşık geçmiş dört aylık uygulamasına bakıldığında, düzenlemedeki “verilebilir” şeklindeki ifadenin asliye ceza mahkemeleri tarafından “verilir” şeklinde anlaşıldığı ve kararların çoğu kez duruşma açılmadan verildiği görülmektedir. Keza altıncı fıkradaki “Mahkemece gerekli görülmesi halinde bu madde uyarınca hüküm verilmeye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir” şeklindeki düzenlemenin de mahkemelerce-en azından geçtiğimiz dört ayda-pek uygulanmadığı görülmektedir. Bu durum, ceza muhakemesi hukukunun kovuşturma aşamasına ilişkin en temel ilkelerinden olan hukuki dinlenilme (meram anlatma) hakkı ihlal etmektedir.

Ayrıca sanığa hükümden önce son sözü de sorulmamaktadır. Düzenleme bu şekliyle AİHS madde 6 ile Anayasa madde 36'ya aykırılık taşımaktadır. Bu durumda, bu kurala dayanılarak verilecek olan mahkumiyet kararlarının CMK'nın 289/1-h gereği mutlak bozma sebebi yapılabileceğini düşünüyorum.

Getirilen düzenleme ile, CMK'nın 191'inci maddesinde düzenlenen sanığın duruşmada hazır bulunma hakkı da ihlal edilmiş olmaktadır. Hazır bulunmayan sanık hakkında kural olarak duruşma yapılamaz.

Hazır bulunmayan sanık hakkında ancak CMK 194/2'deki, 196/5'teki ve CMK 200'deki hâllerden biri varsa o da sanığın sorgusu yapılmış olması koşuluyla karar verilebilir. CMK 194/2'deki hâlde, sanığın yokluğunda duruşma açılması bizzat kendisinin bu yöndeki iradesine ve sorgusunun yapılmış olması koşuluna bağlıdır.

Şu halde düzenleme, sanık hakkında yokluğunda duruşma açılabilir hâllerdeki ayırksız kurala dahi aykırılık oluşturmaktadır.

Düzenleme ile duruşmaların aleniliği (halka açıklık), doğrudanlık (vasıtasızlık) ve sözlülük ilkeleri de ihlal edilmektedir.

Oysa, 251'inci maddesinin ikinci fıkrası ile duruşma açılmaksızın karar verilebilmesinin asıl, duruşma açılmasının ise ayırksız olarak düzenlenmiş oluşu karşısında, hakimlerin sanık aleyhinde (veya lehinde) bir tavır göstermesi durumunda denetlenmesi mümkün olmayacaktır.

Bu sakıncanın yalnızca adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda geçerli olduğunu ifade etmek, başka bir deyişle, basit yargılama usulünün sadece bu nitelikteki suçlar açısından uygulanabileceğini ve bu usulü uygulayıp uygulamamakta da mahkemenin takdir hakkı olduğunu söylemek, sanığın savunma hakkının ihlal edilmesine bir gerekçe oluşturamaz. Zira, üst sınırı iki yılı aşmayan veya sadece adli para cezasını gerektiren suçlar da-mahkumiyet durumunda- sanığın adli sicil kaydına geçmektedir.

Kaldı ki CMK'da yalnızca adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda şüpheliye zorunlu müdafii atanması da söz konusu değildir. Seri muhakeme usulünde olduğu gibi, basit yargılama usulünün işletilmesi de yukarıda sayılan sakıncaların engellenmesi adına sanığın müdafii huzurundaki kabulüne bağlı tutulmalıdır.

Bu durumda, sanığın müdafii yardımından yararlanma hakkı sağlanmalı ve eğer basit yargılama usulü uygulanacaksa, sanığa mutlaka zorunlu müdafii atanmalıdır. Aksi halde AİHS 6/3-c'deki "(c) bizzat ya da kendi seçtiği bir yasal yardımcı/(savunmanı) yoluyla savunmasını yapmak ya da, yasal yardım almak için yeterli ödeme gücüne sahip değil ise, bu yardımın, adaletin yararının gerektirmesi halinde, kendisine ücretsiz olarak sağlanması;" hak da ihlal edilmiş olacaktır. Zira sanık, kendisine sadece iddianame gönderilmesi ile hakkındaki suçlamalardan haberdar olmuş sayılamaz. Sanığa buna rağmen duruşma açıldığında iddianame okunur ve hakkındaki suçlamalar ile hakları hatırlatılır. (CMK 191/2, b, c; CMK 147)

Özellikle belirli suçların yargılanmasında basit yargılama usulü çok ciddi sorunlara yol açabilecektir.

Örneğin hakaret suçunun (TCK 125) hem basit hem de nitelikli halleri bakımından basit yargılama usulü uygulanabilecektir. Bu durumda, özellikle sanık TCK 127'deki isnadın ispatı hakkını nasıl kullanacaktır? Eğer hakim duruşma açmayacaksa, isnadın ispatı yönündeki sanık talebi ile (gerekliyorsa) mağdurun kabulünü dosya üzerinden mi alacaktır? Özellikle, TCK 127'deki şikayetçinin ispata razı olması şeklindeki koşul açısından bahsi geçen sorun yaşanabilecektir. Mağdurun ispata razı olması hususu davanın görüldüğü mahkemece (kanaatimce de duruşma açılarak) değerlendirilmelidir. Benzeri sorunların TCK 129'daki haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret düzenlemesi açısından da gündeme gelebileceği kanısındayım.

Keza örneğin TCK 105/1'deki basit cinsel taciz suçunda da basit yargılama usulü uygulanabilecektir. Bu durumda, uygulamada sıklıkla cinsel suçlarda mağdurun beyanı ile dahi -duruşma açıldığında bile- başkaca hiçbir delil olmadan mahkumiyet kararı verildiği gözetildiğinde, hiç duruşma açılmayan basit yargılama usulünde sanığın cinsel taciz gibi yüz kızartıcı bir suçtan, meramını dahi anlamadan, dosya üzerinden, mahkum edilmesi tehlikesi ortaya çıkabilecektir. Şu

halde, CMK'nın 251'inci maddesi hakkında Anayasa'nın 150'nci maddesi gereğince, maddede gösterilen kurum veya organlarca iptal başvurusunda bulunulmalı, eğer altmış günlük Anayasal süre geçecek olursa, 251'inci maddenin iptali için Anayasa'nın 152'nci maddesi gereğince somut norm denetimi (def'i) yolu ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na iptal talebinde bulunulmalıdır.

Sanığın, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesini açıkça ve yazılı olarak talep etmesi durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına kararı verilemeyeceğine ilişkin CMK 251/4'teki kuralın uygulamada sağlıklı şekilde uygulanabilmesi yasanın şu düzenlemesi ile mümkün görünmemektedir.

Sanığa hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının ne anlama geldiği, bu nitelikte bir karar verildiğinde ancak itiraz kanun yoluna başvuruyla, karara karşı istinaf başvurusunda bulunamayacağı gibi detayların kapsamlıca ve sözlü olarak anlatılması ve sanığın da bu detayları anlaması sağlanmalıdır. Bunun için basit yargılama usulü uygulanacak olan işlerde sanığa, sanık istemese dahi hukukun teknik detaylarına vakıf olan müdafinin atanması gerekmektedir.

Basit yargılama usulü ile 1412 sayılı Mülga CMUK'nın 386-391 hükümlerinde yer alan ceza kararnamesi usulü arasında esaslı fark yoktur. Her iki sistemde de basit suçlar dosya üzerinden karara bağlanmakta, her iki sistemde de kararlar hakkında itiraz kanun yolu işletilmekte, her iki sistemde de yüzyüzelik, doğrudanlık, vasitasızlık ilkeleri ihlal edilmekte ve her iki sistemde de kararlar infaz edilmektedir. Şu halde, basit yargılama usulü ile sulh ceza hakiminin ceza kararnamesi arasında, usul ve esas bakımından ciddi farklılık olduğunu söylemek güçtür. Bu nedenle, basit yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerle, 1412 sayılı Mülga CMUK'nın 386-391 hükümlerinde yer alan ceza kararnamesi kurumunun AİHM tarafından savunma hakkı bağlamında sakıncalı görülen ve adil yargılanma ilkesine aykırılık taşıyan yönlerinin belli ölçüde giderilerek CMK'ya dahil edildiği yönündeki görüşe katılmıyoruz. Kaldı ki Anayasa Mahkemesi'nin 22.10.2004 gün ve 25621 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 30.6.2004 gün ve 2001/481 E, 481- 2004/91 K. Sayılı kararı ile; sulh ceza hakiminin ceza kararnamesine ilişkin kararını dosya üzerinden verebileceğine ilişkin CMUK'nın 390/3 maddesini iptal ettiği de gözetildiğinde, basit yargılama usulünün de savunma hakkını ciddi biçimde ihlal ettiği ifade edilebilecektir.

Sonuç olarak basit yargılama usulünün ceza muhakemesi hukukunun temel kuralları ile bağdaşmadığı ve uygulamada özellikle de sanık haklarının ciddi şekilde ihlal edilmesi tehlikesini ortaya çıkarabileceği, dört aylık hatalı uygulamalar neticesinde, bir öngörü olarak ifade edilebilir. Salt yargılamayı hızlandırmak adına özellikle de sanığın Anayasa, AİHS ve CMK ile güvence altına alınmış haklarından vazgeçilmesi Türkiye'nin ilerleyen süreçte AİHM nezdinde tazminat yükümlülükleriyle karşılaşmasına yol açabilecektir.

KAYNAKÇA

- Dülger Murat Volkan, "Yargı Reformu Gerçekten Bir Reform Mu?", (https://www.academia.edu/40554795/Yarg%C4%B1_Reformu_Ger%C3%A7ekten_Bir_Reform_Mu?email_work_card=view-paper, s.1- 13 (Erişim Tarihi: 5.11.2019)
- Gözler Kemal/ Kaplan Gürsel, İdare Hukukuna Giriş, 19. Baskı, Ekin Yay., Bursa: 2014
- İba, Şeref, "Ülkemizde "Torba Kanun" ve "Temel Kanun" Uygulamaları", Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 2011, S: 1, s.197-202 (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397802>, Erişim Tarihi: 23.10.2019)
- Kunter Nurullah/Yenisey Feridun, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Onbirinci Baskı, Beta Yay., İstanbul: 2000
- Kuru Baki/ Arslan Ramazan/ Yılmaz Ejder, Medeni Usul Hukuku, Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 25. Bası, Yetkin Yay., Ankara: 2014
- Somer Pervin, "Leges Saturae E Lex Caecilia Et Didia (Roma Hukuku'nda Torba Kanun Yasağı)", 2010 Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Yargı Bağımsızlığı, Editörler: Bahri Öztürk/ Fikret İlkiz/ Ümit Kocasakal, Seçkin Yay. Ankara: 2010, s.23-31
- Şahin Cumhuriyet/Göktürk Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku-II, 10. Baskı, Seçkin Yay., Ankara: 2020
- Taşkın, Ş.Cankat, İnternete Erişim Yasakları, Seçkin Yay., Ankara: 2016
- Tezcan Durmuş/ Erdem Mustafa Ruhan/ Önok R.Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Güncellenmiş 17. Baskı, Seçkin Yay., Ankara 2019
- Teziç Erdoğan, (2015), "Torba Kanun", Kanun Yapma Tekniği, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara: 2015, s.335-342 (<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/545.pdf>, Erişim Tarihi: 23.10.2019)
- Teziç Erdoğan, (2014) "Usulün Saptırılması: Torba Kanun", http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/176145/Usulun_Saptirilmesi_Torba_Kanun.html (Erişim Tarihi: 23.10.2019)
- Toroslu Nevzat, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara: 2003
- Oğuz Özgür/Doğan Özge, "Türk İş Mahkemelerinde Yargılama Usulü", TBBD, Yıl: 2016, S: 127, s.299-316
- Özbek Veli Özer/ Doğan Koray/ Bacaksız Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12. Baskı, Seçkin Yay. Ankara 2019
- Özbek Veli Özer/ Doğan Koray/ Bacaksız Pınar, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yay., Ankara 2019
- Öztürk Bahri/Tezcan Durmuş/ Erdem Mustafa Ruhan/Sırma Özge/ Saygılar Kırıt Yasemin F. / Özaydın Özdem / Akcan Alan Esra / Erden Efser, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara: 2013

İnternet Kaynakları

www.hukukmedeniyeti.org, Yargıtay 15.CD. 19.06.2015 T., 1076 E., 2015/1932 K. sayılı kararı (Erişim Tarihi: 5.11.2019)

<https://kararlarbilgibankasi.Anayasa.gov.tr/BB/2014/97> AYM'nin Mustafa Kemal Atilla Pozan Başvurusu hakkındaki kararı (BB No: 2014/97) (Erişim Tarihi: 5.11.2019)

<http://kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/68d2396f-671d-454b-8d3f-6b05ea4cc809?excludeGerekce=False&wordsOnly=False> (AYM'nin 30.6.2004 gün ve 2001/481 E, 481- 2004/91 K. Sayılı kararı-Erişim Tarihi: 30.03.2020)

Kazancı İçtihat Bilişim Bilgi Bankası-Yargıtay CGK. 28.2.2012 T., E. 2011/4-522 K. 2012/71 sayılı kararı-Erişim Tarihi: 30.03.2020)